

Valtionosuusjärjestelmän uudistaminen/Euran kunnan lausunto

1064/02.05.01/2013

Khall 13.01.2014 § 6

Valtionosuusjärjestelmän uudistaminen on osa hallituksen kuntauudistusta. Valtionosuusjärjestelmän tarkoituksena on taata kuntien vastuulla olevien julkisten palveluiden järjestäminen ja niiden rahoitus koko maassa. Nykyistä valtionosuusjärjestelmää on pidetty monimutkaisena ja vanhentuneena. Valtionosuusjärjestelmää on tarkoitus yksinkertaistaa ja selkeyttää vähentämällä merkittävästi laskentakriteerejä ja poistamalla kriteerien päällekkäisyyksiä.

Valtiovarainministeriö toimitti 17.12.2013 kunnille muistion, missä kuvataan valtionosuusjärjestelmän uudistamista ja uuteen laskentamalliin sisältyviä kriteereitä. Materiaali on toimitettu kunnanhallitukselle sähköpostina. Ministeriö pyytää kuntien mahdollisia kommentteja valtionosuusuudistuksesta 17.1.2014 mennessä. Erityisesti toivotaan kuntien kommentoivan alustavaa ehdotusta ja ottavan kantaa erityisesti ehdotuksen järjestelmän sisältöön, kriteereihin ja laskentaperusteisiin.

Euran kunnan vuoden 2014 talousarvion mukaiset valtionosuudet ovat yhteensä 24,1 milj. euroa. Kun valtionosuuksilla katetaan Euran kunnan toimintakuluista n. 32 %, on selvää, että valtionosuusjärjestelmään tehtävät muutokset ovat kuntatalouden hoidon kannalta merkittävä osatekijä.

Valtionosuusuudistukseen liittyvien alustavien koelaskelmien mukaan Euran kunta tulisi menettämään valtionosuuksia vuositasolla noin 1,6 milj. euroa. Toteutuessaan tämä tietäisi noin 0,75 %:n korotuspainetta kunnalliseen tuloveroprosenttiin. Nykyjärjestelmän mukaan Euran kunnan yhteenlasketut verotulot ja valtionosuudet ovat jo nyt hieman maan keskiarvotason alapuolella, joten koelaskelmien mukaista valtionosuuksien lisäleikkausta on pidettävä kohtuuttomana.

Lähtökohtaisesti valtionosuusuudistuksen keskeiset periaatteet ja laskentakriteerit ovat oikeasuuntaisia ja selkeitä. Kun ikärakenteella (alle 18- ja yli 75-vuotiaiden suhteellisella osuudella kunnan väestöstä) on keskeinen merkitys kuntalaisille tarjottavien palveluiden määrään, sisältöön ja kustannusten muodostumiseen, olisi ikärakenteen painoarvoa kriteeristöissä korostettava suunniteltua painokkaammin.

Työpaikkaomavaraisuuskriteerin osalta tulisi myös vielä selvittää, tulisiko kriteerinä käyttää kunnan työpaikkaomavaraisuutta ilman julkisen sektorin, erityisesti valtion työpaikkoja. Lisätietoa tarvittaisiin myös esitetyn järjestelmän soveltuvuudesta kuntaliitoksiin sellaisissa tilanteissa, joissa yhdistyvien kuntien valtionosuusjärjestelmässä tarkasteltavat kriteerit poikkeavat merkittävästi toisistaan.

Viime vuosien aikana useimmilla kunnilla ei ole ollut riittäviä taloudellisia mahdollisuuksia edes välttämättömiin rakennuskannan tai teknisen infrastruktuurin peruskorjausinvestointeihin. Jatkovalmistelun yhteydessä tulisikin vielä selvittää, voitaisiinko valtionosuusjärjestelmän avulla nykyistä paremmin tukea myös investointien järkevää ja oikea-aikaista

toteuttamista.

Valmistelu ja lisätiedot: Kunnanjohtaja Matti Lahtinen, puh. 044 422 4002.

Ehdotus

Kunnanjohtaja:
Kunnanhallitus päättää esittää valtiovarainministeriölle, että edellä olevat kommentit otetaan huomioon valtionosuusjärjestelmää edelleen kehitettäessä.

Päätös

Kunnanhallitus:
Hyväksyttiin yksimielisesti päätösehdotus.

Khall § 63

Valtiovarainministeriö pyytää mm. kunnilta 4.2.2014 päivätyllä kirjeellään lausuntoa selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi valtionosuusjärjestelmän uudistamiseksi. Huomiota tulisi erityisesti kiinnittää seuraaviin asiakokonaisuuksiin:

- ehdotettaviin kriteereihin
- ikäryhmien ja sairastavuuden painoihin
- muiden kriteerien painoihin
- määräytymisperusteiden laskentaperiaatteisiin
- verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasaukseen
- siirtymätasauksen keston ja porrastukseen

Lausunnot on toimitettava sähköpostilla valtiovarainministeriölle 4.4.2014 klo 16.00 mennessä.

Satakuntaliitto asetti 10.2.2014 asiaa selvittämään työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella kuntien lausuntojen pohjaksi Satakunnan maakunnan yhteistä kantaa esitettyyn valtionosuusjärjestelmän uudistukseen.

Työryhmä kokoontui ensimmäisen kerran 27.2.2014 ja esitti selvitystyönsä tulokset maakunnan kuntajohtajien kokouksessa 18.3.2014. Työryhmän selvitys on esityslistan liitteenä.

Kunnilta 17.1.2014 mennessä pyydettyssä pikalausunnossa pyydettiin ottamaan kantaa samoihin asioihin kuin nytkin. Enemmistö kunnista on pitänyt uudistusta tarpeellisena ja oikean suuntaisena, kriteereitä selkeinä ja riittävinä ja siirtymäaikaa riittävänä. Enemmistö kunnista katsoi kuitenkin että laskentakriteerit eivät tasaa kuntien kannalta oikeita kustannuksia ja niiden välisiä eroja.

Liitteenä myös Satakuntaliiton keräämä maakunnan kuntien tammikuussa antamien lausuntojen yhteenveto.

Asetettu työryhmä käsitteli asiaa omalta osaltaan enemmän laskentakriteerin osalta ja kiinnitti lisäksi huomiota uudistuksen ajankohtaan, uudistuksen perustuslaillisuuteen ja uudistuksen vaikutukseen kuntaliitoksiin.

Yhtä yhteistä maakunnan kuntien lausuntoa ei katsottu tarkoituksenmukaiseksi tehdä, vaan kunnat voivat käyttää koottua aineistoa hyväksi kuntakohtaista lausuntoa valmisteltaessa.

Euran kunnan lausunto:

Euran osalta valtionosuusuudistusta voidaan kokonaisuutena pitää, kuten kunnissa yleensäkin, oikeansuuntaisena ja selkeänä.

Laskentakriteerien osalta lähtökohtana tulee olla kunnille toimitettu koottu tilasto- ja tutkimusaineisto, jonka perusteella valtionosuuksien laskennallisia perusteita voidaan arvioida ja ottaa huomioon kuntien taloussuunnittelussa.

Vielä ei tiedetä, miten uusi sote-ratkaisu vaikuttaa valtionosuuksiin, mutta ennenkuin uudesta valtionosuusuudistuksesta lopullisesti päätetään, on siinä otettava huomioon sote-ratkaisun vaikutus perusturvapalveluiden kustannusjakoon ja valtionosuuksiin.

Ikärakenne muuttuu Eurassa lähivuosina voimakkaasti. Kun väestöllinen huoltosuhde oli vuonna 2011 64,4 %, on se tilastokeskuksen ennusteen mukaan vuonna 2020 jo 81,2 %.

Tarkkoja laskelmia kustannuksista, joiden perusteella ikäryhmittäiset kustannukset on määritelty, ei ole esitetty. Ikärakenteen painoarvo on merkittävä, etenkin entistä vanhusvoittoisemmaksi muuttuvassa kunnassa. Uudessa järjestelmässä nuorten ikäluokkien painoarvoa on nostettu huomattavasti ja vanhusväestön painoarvoa vastaavasti pienennetty. Tästä syystä tulisi jokaisen ikäryhmän laskennalliset kustannukset ja niihin tehdyt muutokset pystyä määrittelemään hyvin tarkasti.

Lisäksi ikäryhmäkriteerin painoarvoa pitäisi muuttaa siten, että se ottaa enemmän huomioon ikääntyvän vanhusväestön tarvitsemien palveluiden määrän ja näistä aiheutuvat kustannukset.

Sairastavuuden pitäisi kuvata kunnan väestörakenteesta aiheutuvia kustannuksia kunnalle. Vanhassa valtionosuusjärjestelmässä oli sairastavuutta kuvaavia kriteereitä enemmän, kuten vammaisuus - ja lastensuojelukerroin. Nämä tekijät ovat yksikkökustannuksiltaan erittäin suuria ja uudessa valtionosuusjärjestelmässä on mahdollista, että näitä tekijöitä ei oteta riittävästi huomioon.

Vieraskielisyys otetaan uudessa järjestelmässä aikaisempaa täydellisemmin huomioon. On valitettavaa, että vieraskielisyyden osalta ei ole osoitettavissa tilastoihin ja tutkimuksiin perustuvia taustatietoja. Siitä huolimatta kriteerille osoitetaan laskennallinen kustannus. Lopullisessa valtionosuusjärjestelmässä on kriteerille voitava osoittaa todellisiin lukuihin perustuva laskennallinen kustannus.

Alussa mainittu sote-uudistus ja siihen liittyvät rahoitusratkaisut vaikuttavat todennäköisesti myös valtionosuusjärjestelmään. Tästä syystä valtionosuusuudistukseen liittyvää selvitystyötä tulisi jatkaa perusteiden tarkentamiseksi. Uudistuksen voimaantulon ajoitusta on syytä siirtää myöhemmäksi, jotta myös sote-ratkaisun vaikutukset voidaan ottaa

laskelmissa huomioon.

Lisäksi huono taloustilanne ja valtiontalouden tilasta johtuvat kuntienkin talouteen merkittävästi vaikuttavat leikkaukset ovat muodostamassa kuntalouteen kohtuuttoman suuren rasituksen niiden kuntien osalta, jotka ovat menettäjiä uudessa valtionosuusjärjestelmässä, joten tästäkin syystä uudistuksen ajoitusta tulisi siirtää.

Mikäli uudistus päätetään toteuttaa esitetyssä muodossa tulee samalla varmistaa, että valtionosuusuudistusta jatketaan välittömästi. Uudistuksen vaikutusten arviointi pitää sisällyttää pysyvänä menettelynä valtionosuusjärjestelmään, jotta voidaan varmistaa laskentakriteerien oikeellisuus ja oikeudenmukaisuus. Uudistuksen jatkotyössä tulee olla tavoitteena siirtyminen yhteen valtionosuusjärjestelmään.

Valmistelu ja lisätiedot: talousjohtaja Kari Rupponen, puh. 044 422 4059.

Ehdotus

Kunnanjohtaja:
Kunnanhallitus päättää antaa valtiovarainministeriölle edellä esitetyn lausunnon.

Päätös

Kunnanhallitus:
Hyväksyttiin yksimielisesti päätösehdotus.

Otteen oikeaksi todistaa:

Eurassa 1.4.2014

Maili Kotiranta
pöytäkirjanpitäjä